

2026-02-24

Jämställdhetsmyndigheten

info@jamstalldhetsmyndigheten.se

Diarienummer: 25/00862

Socialdepartementet

s.remissvar@regeringskansliet.se

Kopia till s.sf@regeringskansliet.se

Kopia till catharina.buhrgard@regeringskansliet.se

Diarienummer S2025/02028

JÄMSTÄLLDHETSMYNDIGHETENS REMISSVAR PÅ BETÄNKANDET ETT DATALYFT MOT FEL, FUSK OCH FRÅNVARO (SOU 2025:108)

Ställningstagande

Jämställdhetsmyndigheten tillstyrker utredningens förslag på åtgärder. Jämställdhetsmyndigheten vill framhäva vikten av att ett införande av ett nationellt frånvaroregister används för att även kartlägga omfattningen av förekomsten av barn som utsätts för hedersrelaterat våld och förtryck eller som förs utomlands i en sådan kontext.

Ett nationellt frånvaroregister på individnivå

Jämställdhetsmyndigheten tillstyrker förslaget om att införa ett nationellt frånvaroregister på individnivå men anser, till skillnad från utredningen, inte att förslaget är tillräckligt för att kartlägga problematiken och omfattningen av barn som riskerar att fara illa under en utlandsvistelse.

För att ett system ska bli verkningsfullt och för att bidra till att kunna kartlägga, följa upp och utveckla arbetet med att skydda barn från att fara illa utomlands understryker Jämställdhetsmyndigheten vikten av att införa en definition av giltig och ogiltig frånvaro i enlighet med förslagen som Skolverket¹ och Utredningen om stärkt trygghet och studiero i skolan² har lämnat. Skolor har idag en skyldighet att utreda elevers frånvaro i enlighet med 7 kap. 19 a § (grundskola, grundsärskola) och 15 kap. 16 § skollagen (gymnasieskola, gymnasiesärskola), men lagen reglerar inte hur denna utredning ska genomföras. Genom att definiera giltig och ogiltig frånvaro genom lag kan föreskrifter tas fram för hur skolor ska utreda elevers frånvaro. Detta skulle inte bara bidra till att frånvaroutredningarna blir enhetliga i landet utan även möjliggöra för skolor att tidigt upptäcka barn som förts utomlands eller som far illa på annat sätt.

Utöver en definition av giltig och ogiltig frånvaro ser Jämställdhetsmyndigheten att det vore nödvändigt att ytterligare specificera den ogiltiga frånvaron på så sätt att

¹ Skolverket, Utredning om ett nationellt frånvaroregister, 2021, s. 43.

² SOU 2025:8, s. 185.

det framgår om det är känt huruvida frånvaron sker i Sverige eller utomlands. På så sätt är det möjligt både att särskilja exempelvis så kallade ”hemmasittare” eller barn som riskerar att dras in i gängmiljöer i Sverige från barn som befinner sig utomlands tillsammans med sina familjer. Det skulle dessutom vara en möjlighet för myndigheter som exempelvis Försäkringskassan, Migrationsverket och Arbetsförmedlingen att upptäcka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemet i enlighet med direktivet till denna utredning.

Att skydda barn och unga från att fara illa genom att exempelvis föras bort utomlands och utsättas för hedersrelaterat våld och förtryck eller annat våld och förtryck bör enligt Jämställdhetsmyndighetens mening väga lika tungt som att effektivisera arbetet mot bidragsfusk och ekonomisk brottslighet. I detta fall kan ett register med de tillägg vi föreslår bidra till att motverka båda dessa syften.

Ett sådant nationellt frånvaroregister skulle vara möjligt att samköra med det nationella inrapporterings- och uppföljningssystem av bortförda individer som Jämställdhetsmyndigheten har i uppdrag att föreslå.³

Att införa ett nationellt frånvaroregister som inte skulle kunna gå att samköra med ett inrapporterings- och uppföljningssystem avseende bortförda barn vore kostnads- och tidsineffektivt. Det skulle kunna leda till att huvudmän blir inrapporteringsskyldiga i två olika system som delvis kommer att omfatta samma individer.

Särskilt om skolsociala team

Jämställdhetsmyndigheten ställer sig kritisk till att förslaget innebär att storleken på statsbidraget för personalkostnader för skolsociala team minskar.

Skolverket har i en slutredovisning angett att skolsociala team kan utgöra ett viktigt stöd för skolor i arbetet med elever som har omfattande frånvaro, riskerar skolavbrott eller befinner sig i komplexa sociala situationer. Teamen har i flera fall bidragit till tidigare upptäckt av problem, förbättrad dialog med vårdnadshavare och en mer sammanhållen hantering av ärenden där både skola och socialtjänst är involverade.⁴ Utifrån nuvarande förslag på utformning bedömer Jämställdhetsmyndigheten att ett frånvaroregister inte skulle göra större nytta för ett större antal elever. Ett sådant beslut bör åtminstone inte fattas förrän Socialstyrelsen och Skolverket har slutredovisat sitt uppdrag att fortsatt stödja, kartlägga och följa upp skolsociala team.⁵

³ Regleringsbrev för budgetåret 2024 avseende Jämställdhetsmyndigheten, A2024/00844, 2024-06-13.

⁴ Socialstyrelsen och Statens skolverk, U2023/01277, I gränslandet mellan skola och socialtjänsten, s.44–46.

⁵ Socialdepartementet, Regeringsbeslut S2025/02169, Uppdrag till Socialstyrelsen och Statens skolverk att fortsatt stödja, kartlägga och följa upp skolsociala team.

Särskilt om skyddade personuppgifter

Jämställdhetsmyndigheten tillstyrker förslaget att Skolverket ska skilja uppgiften om ett barns eller en elevs placering i utbildningsverksamhet från uppgifter som kan identifiera det enskilda barnet eller eleven i frånvaroregistret. En uppgift om var ett barn eller en elev har sin placering kan vara särskilt känsligt för barn med skyddade personuppgifter, då det är en uppgift som eventuellt kan röja barnets vistelseort. Jämställdhetsmyndigheten anser också att Skolverket bör få i uppdrag att ta fram nationella riktlinjer för hantering av elever med skyddade personuppgifter, både vad gäller it-system och inrapportering till frånvaroregistret.

Konsekvenser för jämställdheten

Utredningen har bedömt att förslaget inte får några konsekvenser för jämställdheten mellan män och kvinnor. Vid tillämpning av de föreslagna bestämmelserna ska Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten vidta åtgärder som säkerställer att ingen motverkan av jämställdhet sker. Exempelvis ska ett jämställdhetsperspektiv genomföra utformningen av interna rutiner och andra styrdokument.

Det är också relevant att specificera ogiltig/giltig frånvaro och särskilja skolfrånvaro i Sverige eller utomlands utifrån ett jämställdhetsperspektiv. Flickor och unga kvinnor riskerar i störst utsträckning att föras utomlands för att utsättas för barn- eller tvångsäktenskap och könsstympning. Pojkar och unga män riskerar att rekryteras och involveras i kriminella nätverk, framför allt i Sverige, och kan riskera att föras utomlands, men det är då vanligare med så kallade ”uppfostringsresor”, exempelvis för att komma till bukt med en kriminell eller destruktiv livsstil. Vid utformandet av ett system behöver könsskillnader som bakgrund till frånvaron vara närvarande, för att kunna bidra till att förebygga utsatthet och skydda barn och unga som riskerar att fara illa.

För Jämställdhetsmyndigheten

Anna Tingbäck
Chefsjurist

Eric Andersson
Utredare